

**FORENINGEN
FOR KIRKEGAARDSKULTUR**

Nye Medlemmer.

Afdeling A.

- 169 Tønder Kirkegaardsbestyrelse.
170 Lyngby-Taarbæk Kommunes Kirkegaardsudvalg.
171 Hjadstrup Menighedsraad.

Afdeling C.

- 664 Hr. Krematorieassistent Chr. Jensen, Bispebjerg Kirkegaard.
665 Hr. Kirkegaardsinspektør M. Stahlschmidt Nielsen, Næstved.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

- 17/6 (Skive Folkebl.): Fur Kgd. skal udvides.
21/6 (Nykøb. F. Soc. & Dem.): Landinspektør A. C. Lorentzen udvider Nykøb. F. Kgd.
2/7 (Kristel. Dagbl.): Hvorfor Bandlysning af Askeurner?
6/7 (Østsjæll. Folkebl.): Jersie Kgd. udvides af Ark. Langballe.
8/7 (Vestsjæll. Soc. & Dem.): Der anlægges Urnehave i Korsør.
13/7 (Holbæk Amtstid.): Der drænes til Udv. af Holbæk Kgd.
20/7 (Næstved Tid.): Der er 51 Ansøgere til Stillingen som Kgd.sinspektør i Næstved.
21/7 (Odder Dagbl.): Der er Planer om at udvide Malling Kgd.
25/7 (Assens Amts Avis): Træerne ved Assens Kgd. maa ikke fældes.
8/8 (Fyns Tid.): Begravelseskapellet paa Odense Kgd. er nu snart færdigt.
10/8 (Hejmdal): Augustenborg Kgd. skal udvides.
11/8 (Fyns Tid.): Der skal anlægges Urnehave i Nyborg.
11/8 (Demokraten): Tranbjerg Kgd. skal udvides.
17/8 (Sorø Amts Dagbl.): Havebrugskandidat M. Stahlschmidt Nielsen er fra 1/10 udnævnt til Kgd.sinspektør i Næstved.
26/8 (Venstrebl. f. d. sydl. Jyll.): Kolding Kgd. skal udvides af Havearkitekt J. P. Andersen.

FRA NORSKE KIRKEGAARDE

- 12/6 (Romsdal Folkebl.): Molde skal have en ny Kgd.
24/6 (Møre Dagbl.): Kristianssund faar Urnehave.
26/6 (Hordaland Folkebl.): Jondal skal udvide Kgd.
3/8 ((Tidens Tegn): Urnelunden paa Nordre Gravlund er færdig.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Landsbygraveren Nr. 6: Vor Ferieordning. Gravkultur og Kirkegaardskultur før i Tiden. — Nr. 7: Det 5. Delegeretmøde i Sønderborg. Gravkultur m. m. — Nr. 8: Forhandling og Samarbejde mellem Landsforeningen af Menighedsraad og Landsbygravverforeningen. Landsbygraveren i Fortid og Nutid. Pension. Vore Kirkegaardsdiger.

Gartner-Tidende Nr. 29: Danske Urnehaver.

Ignis Nr. 7: Urnehaver i Danmark ved Aar 1939 m. m. — Nr. 8: Generalfältläkare Frits Bauer 75 År. Intryck från eldbeg. i Italien i våra dagar. Per Gust Blidberg 50 År m. m.

Kriegsgräberfürsorge Nr. 6: Das ist Quero, Tolmein und Feltre. — Nr. 7: Feierstunden an Mahnmalen deutschen Heldentums in Italien. — Nr. 8: Wall des Gedenkens. Eir harren getrost der Ewigkeit.

Der Friedhof Nr. 5: Die Regelung der gärtnerischen Betätigung auf gemeindlichen Friedhöfen. Bodenschüttungen m. m. — Nr. 6: Beschwerde einer Steinbildhauerfirma über die neue Friedhofsordnung zurückgewiesen. Versicherungspflicht eines Friedhofsgärtners. Ohne Gräber und Friedhöfe? Die neue Friedhofskapelle in Bad Doberan. Muster für Kirnhofsordnungen. Waldpark der Toten in Stansdorf. Einsprüche gegen die Erweiterung eines Friedhofs. Flensburgs neuer Urnenfriedhof. — Nr. 7: Noch einmal Grundsteuer und Friedhofsverwaltung. Wohnung. Mumien und Einbalsamierungstechnik. Seltensame Begräbnisstätten. Der alte Nikolajfriedhof in Brandenburg. Gartenbau-Berufsgenossenschaft m. m. Nr. 8: Arbeitslosenversicherungsfreiheit. Würdige Gestaltung unserer Friedhöfe. Grabesblumen und Friedhofsblumen. Grabsteine nicht ohne weiteres vernichten. Der Friedhof, das kulturelle Bild eines Volkes m. m.

Hist. Medd. om Staden København, 3 R. III, Hefte 3—4: Kirkegaardenes Bestyrelse (Assistens).

BOGANMELDELSER

Die Praxis der Friedhofsgärtnerei, af Josef Hempelmann. 2. omarbejdede Udgave, 290 S., 233 Illustr., 8°, Paul Parey, Berlin 1939.

Denne fortrinlige og for Kirkegaardsfolk aldeles uundværlige Haandbog er nu kommet i ny og om arbejdet Udgave, hvilket maa hilses med Tilfredshed. Bogen er paa mange Omraader ført a-jour og bringer friske og nye Billeder. Udeladt fra første Udgave er bl. a. alt vedr. Jødekirkegaarde, ligesom de tidligere tyske Enkeltlandes Bestemmelser for Kirkegaardsfor-

hold har kunnet simplificeres og gives i den af Rigsregeringen i 1937 udstedte Anordning. Der er bl. a. tilføjet en Del Skitser til Gravstedsanlæg. Naar Bogen har kunnet bringes ned med ca. 10 % Tekstsider, skyldes dette navnlig, at de nye Clicheer er mindre, og Pladsen paa Siderne er bedre udnyttet, og disse Ændringer forbedrer i det hele taget Bogen. I Mod-sætning til samme Forlags Værk om Anlægsgartneri, hvis 2. Udgave var ringere end 1., er denne bedre den første.

Kirkegaardshaandbog. Gads Bogforlag meddeler, at den af Havearkitekt Johannes Tholle forfattede Kirkegaardshaandbog (1933) er nedsat fra 8 til 5 Kr.

Villads Christensen: Vedbygaards Historie gennem 600 Aar. 116 S., 8°, O. Lohse, Kbh. 1939, ill.

En nydelig lille Bog om dem, der levede og virkede paa Vedbygaard, samt om Bygningens Historie, skrevet af en, der selv har været Gæst paa Gaarden, og som derfor har kunnet leve sig ind i dens særlige Stemning. Nævner bl. a. at Haven i Biskop Madsens Tid omlagdes af Landskabsgartner Edv. Glæsel og bringer Billeder af Biskoppens Gravsted m. m. Vedbygaard er nu en selvejende Institution, der virker som Rekonvalescenthjem for Kvinder, og som bestyres af Diakonissestiftelsen.

Bogen er nydeligt (men sparsomt) illustreret, bl. a. ved nogle gode Tegninger af Viggo Bang.

RESOLUTIONER m. m. VEDRØRENDE KIRKEGAARDE

(Fortsat fra Side 28).

Saaledes foranlediget skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Indenrigsministeriet, som man har brevvekslet med om Sagen, forsaavidt angaar det Kirkegaarden paalagte Vejbidrag, har udtalt, at det maa holde for, at Haderslev Byraad i § 5 i den af Indenrigsministeriet under 4. April 1924 stadfæstede Vedtægt for Vedligeholdelse samt Anlæg og Overtagelse af Gader og Veje i Haderslev Købstad har haft fornøden Hjemmel til at foretage den omhandlede Bidragspaaligning, hvorved Indenrigsministeriet har bemærket, at den ved Lov Nr. 63 af 31. Marts 1926 om Ændringer i Lov af 14. December 1857 indeholdende nogle Forskrifter om Gader, Veje og Vandløb i København indførte Bestemmelse, hvorefter Kirkegaarde kun kan paalignes Bidrag til en Gades Istandsættelse, forsaavidt angaar den Strækning, hvor Facaderetten benyttes eller vil kunne benyttes, ikke kan komme til Anvendelse i det foreliggende Tilfælde, allerede fordi Kirkegaarden i Haderslev, efter hvad der er oplyst for Indenrigsministeriet, benytter sin Facaderet paa den Strækning, der grænser mod Ribe Landevej.

Til disse Udtalelser vedrørende det Kirkegaarden paalagte Vejbidrag kan nærværende Ministerium henholde sig.

17. Aug. 1935. Kirkeministeriets Skriv. (til lettisk Sømandspræst, Lic. theol. S. H. Poulsen) ang. **Til-ladelse for den herværende lettiske Sømandspræst til at forrette Begravelse af lettiske Undersaatter, der er afgaaet ved Døden her i Landet.**

I Anledning af Deres hertil indsendte Skrivelse af 29. December 1934, hvori De med Henvi-sning til, at Staden Københavns Begravelsesvæsen under 29. og 30. November 1934 har nedlagt Forbud imod, at De som den lettiske evangelisk-lutherske Kirkes herværende Sømandspræst udøvede præstelig Funktion ved Begravelsen af en lettisk Sømænd, N. N., forespørger, hvorvidt De er berettiget til at fungere ved Begravelse af her i Landet afdøde lettiske Sømænd, skal man, efter stedfunden Brevveksling med Biskoppen over Københavns Stift og efter at have modtaget Af-skrift af den lettiske evangelisk-lutherske Kirkes Begravelsesrituals tyske Tekst, meddele Dem, at Ministeriet intet finder at erindre imod, at De som den herværende lettiske Sømandspræst foretager Begravelse fra Kirkegaardenes Kapeller af lettiske Undersaatter med Benyttelse af den lettiske evangelisk-lutherske Kirkes Ritual, idet herved bemærkes, at der i hvert enkelt Tilfælde maa træffes Aftale med den paagældende Kirkegaardsbestyrelse om Kapellets Benyttelse, ligesom den sædvanlige Betaling herfor maa erlægges.

10. Sept. 1935. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Ribe Stift) ang. **Ejendomsretten til de fra hjemfaldne Gravsteder fjernede Gravsten og disses Anvendelse m. m.**

I Anledning af det med Stiftsovrighedens Skrivelse af 12. Juni d. A. hertil tilbagefulgte Andragende, hvori Kirketjener N. N. i A. dels forespørger, hvem der maa betragtes som Ejer af Gravsten og Monumenter fra Gravsteder, der er hjemfaldne, dels besværer sig over, at nogle gamle Gravsten fra Gravsteder paa A. Kirkegaard er anvendt som Trappesten ved en Overgang over Kirkegaardsmuren, skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet med Stiftsovrigheden er enig i, at Kirken efter almindelig Praksis maa betragtes som Ejer af de fra hjemfaldne Gravsteder fjernede Gravsten, hvorpaa ingen berettiget Familie gør Krav, ligesom det paahviler Kirken at drage Omsorg for, at saadanne Gravsten, om de er af historisk eller kunstnerisk Værdi, bevares for Kirken, jfr. Ministeriets Cirkulære af 15. August 1882.

Med Hensyn til den af Andrageren fremsatte Besværing over, at nogle gamle Gravsten fra nedlagte Gravsteder er anbragt som Trappesten ved en Over-

gang over Kirkegaardsmuren, skal man, efter at det i en af Menighedsraadet i Sagen afgivet Erklæring af 4. Juni 1935 er oplyst, at Menighedsraadet med Hensyn til ejerløse Gravsten hidtil har fulgt den Fremgangsmaade at anbringe saadanne Gravsten i et Hjørne af Kirkegaarden op mod Kirkegaardsdiget, og at det i Andragendet omhandlede Tilfælde drejer sig om værdiløse Sten, som med Menighedsraadsmedlemmers og de paagældende Gravstedsejeres Tilslutning er anvendt til Trappetrin, endvidere meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet ikke finder noget at erindre imod den af Menighedsraadet anvendte Fremgangsmaade med Hensyn til Gravsten fra hjemfaldne Gravsteder, og at der fra Ministeriets Side intet findes at erindre imod den paagældende Overgang, idet dog bemærkes, at Indretningen af en saadan Overgang maa bestemmes af Menighedsraadet med Provststudvalgets Godkendelse, men at man efter de modtagne Oplysninger ikke finder Grund til at foretage videre i Sagen.

3. Okt. 1935. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Roskilde Stift), hvori — i Anledning af at der i det af N. N. Kommune udstedte betingede Skøde paa nogle til Kirkegaardsudvidelse godkendte Arealer indeholdtes forskellige Servitutbestemmelser — udtales bl. a., at Ministeriet principielt maa fastholde, at det til Kirkegaard udsete Areal maa overdrages frigjort for de ommeldte Servituter, saaledes som det vilde ske i Tilfælde af, at Arealet erhvervedes ved Ekspropriation i Henhold til Forordning af 23. April 1845, jfr. Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 § 28, Stk. 3.

4. Okt. 1935. Kirkeministeriets Skriv. (til Formanden for Maribo Menighedsraad) ang. **Forvaltningen af Købstadskirkernes Kapitaler, herunder særlig oplagte Gravstedskapitaler.**

I Anledning af Deres Forespørgsel hertil angaaende Bestyrelsen af Maribo Kirkes Kapitaler skal man her ved meddele, at Købstadskirkernes Kapitaler i Henhold til § 5 i Lov om Kirkers Bestyrelse af 30. Juni 1922 og Ministeriets Cirkulære af 22. Februar 1918, der ikke er ændret efter Ikrafttrædelsen af fornævnte Lov, forvaltes og opbevares af Kirkebestyrelsen i samme Omfang, som det fra tidligere Tid har været sædvanligt.

I Overensstemmelse hermed maa ogsaa Kapitaler, der i Henhold til Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922 § 25 indbetales for Erhvervelse af Gravsteder for flere end en Fredningsperiode, saavel som Betaling, der erlægges i Henhold til fornævnte Paragrafs Stk. 4—5, og som i Henhold til samme Lovbestemmelse skal oplægges blandt Kirkens Kapitaler, forvaltes af Kirkebestyrel-

sen tillige med Kirkens øvrige Kapitaler, men dog saaledes, at det efter Ministeriets Bestemmelse vil kunne tillades, at de saaledes oplagte Beløb anvendes til Kirkegaardens Udvidelse eller til Arbejder ved Kirkegaarden.

Man vedlægger Afskrift af en Cirkulærskrivelse af 27. December 1932 fra Ministeriet til Stiftsoverrighederne, hvori det indskærpes, at de fornævnte Midler skal oplægges blandt Kapitalerne og ikke maa anvendes uden særlig Tilladelse fra Ministeriet.

20. Dec. 1935. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Haderslev Stift) ang., at **Udgiften til Vedligeholdelse af Kirkegaarde og Kirkegaardskapeller skal afholdes af Kirkens Kasse og ikke kan tillades lignet sammen med de kommunale Skatter.**

I et med Stiftsoverrighedens Skrivelse af 2. December 1935 hertil indsendte Andragende har Trinitatis-Ullerup Menighedsraad i Fredericia forespurgt, hvorvidt den Del af de kirkelige Ligningsbeløb, der medgaar til Dækning af Udgifter ved Vedligeholdelse af Kirkegaarde og Kirkegaardskapeller, vil kunne udskilles fra den kirkelige Ligning og i Stedet lignedes sammen med de almindelige kommunale Skatter.

I Anledning heraf skal man under Henvisning til Lov om Kirkers Bestyrelse m. v. af 30. Juni 1922 § 13, Stk. 1, jfr. § 7, tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at det fremsatte Spørgsmaal maa besvares benægtende, idet man i denne Forbindelse yderligere skal henvise til Bestemmelserne i Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922 § 25, Stk. 5, og den heri givne Anvisning paa Fastsættelse af særlige Takster for Udlæggelse af Gravsteder til Personer, der ikke hører til Folkekirken, netop under Hensynstagen til, at saadanne Personer ikke deltager i Udgifter til Kirkegaardenes Vedligeholdelse og Drift, en Anvisning, som ogsaa ses benyttet ved Udfærdigelsen af § 13 i den hoslagt tilbagefølgende Vedtægt for Kirkegaardene i Fredericia.

15. Jan. 1936. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Aalborg Stift) ang. **Spørgsmaal om Ret for Kirken til Fortov omkring Kirkegaardshæget m. m.**

I et med Stiftsoverrighedens Skrivelse af 9. September 1935 hertil indsendt Andragende har Øster Assels Menighedsraad indberettet, at Tømrer af Øster Assels N. N., som for ca. 2 Aar siden erhvervede en ubebygget Grund, der stoder op til Øster Assels Kirkegaards søndre Dige, i Sommeren 1933 forespurgte Menighedsraadet, hvor nær op til Kirkegaardsdiget han maatte bygge, samt at Menighedsraadet efter Forhandling med Provststudvalget svarede ham, at man

maatte mene, at 3 Alens Afstand mellem Dige og Bebyggelse maatte anses for passende; Tømrer N. N. rettede sig straks herefter, men har senere tæt ind mod Diget opført et Vaskehus og en Automobilgarage samt en Mur parallelt med og en Mur vinkelret paa Diget.

Med Henviſning hertil har Menighedsraadet derhos forespurgt, om Kirken har Ret til Jord udenfor Diget og i bekræftende Fald hvor meget, samt om man vil tilraade Menighedsraadet at anlægge Sag mod Tømrer N. N. for at hævde Kirkens Ret, og om der kan forventes fri Proces.

I Anledning heraf skal man, efter om Sagen at have brevvekslet med Landbrugsministeriet, af hvis Erklæring af 27. November 1935 Afskrift vedlægges, tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse:

I Danske Lov 2—22—74 indeholdes om Kirkens Fortog følgende Bestemmelse:

»Kirkens Fortog maa ingen bruge, indhegne eller Bygning paasætte, uden Kirkens Forsvars Bevilning og Kirken faar sin Rettighed deraf«.

Det har sikkert været almindeligt, at der hørte Fortov til Kirken, men Lovgivningen indeholder ikke nogen almindelig Bestemmelse om Ret for Kirken hertil, jfr. herved Udtalelser i forskellige ministerielle Skrivelser, f. Eks. Skrivelser af 29. Januar 1846, 24. April 1858 og 28. Januar 1865.

Om saadan Ret til Fortov omkring Kirkegaardshegnet maatte tilkomme Øster Assels Kirke, eller om Kirken har vundet Hævd paa Retten til Færdsel udenfor Diget for at kunne reparere dette — i bekræftende Fald denne Færdselsrets Omfang — ser Ministeriet sig ikke i Stand til at afgøre paa det foreliggende Grundlag, men maa, saafremt en Afgørelse ikke kan træffes i Mindelighed, henvise Menighedsraadet til at søge Sagen afgjort ved Domstolene, hvorved bemærkes, at Ministeriet vil være sindet at anbefale et Andragende fra Menighedsraadet om fri Proces i den Anledning.

Forsaavidt angaar Spørgsmaalet om Hævd, henvises til Reglerne i Lov om Tinglysning af 31. Marts 1926, navnlig §§ 1, 5, 12, 26 og 52.

27. Jan. 1936. Kirkeministeriets Skriv. (til Justitsministeriet), hvori Kirkeministeriet under Henviſning til sin Skrivelse af 28. Juli 1934 til Københavns Magistrats 1ste Afdeling udtaler bl. a., at Kirkeministeriet ikke kan anbefale, at der gives Tilladelse til Paaanke til Højesteret af Østre Landsrets Dom af 15. November 1935, der stadfæstede **Københavns Byrets Dom af 17. September 1935 i en Sag, i hvilken N. N. var sat under Tiltale i Anledning af, at han paa Bispe-**

bjerg Kirkegaard en Søndag i April Maaned 1935 havde taget Stade for at søge Arbejde ved Gravsteders Anlæg og Vedligeholdelse.

11. Febr. 1936. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Københavns Stift) ang. **Anbringelse paa et Gravsted af en Kvindefigur, forestillende »Natten«.**

I Skrivelse af 6. Januar 1936 har Hr. Stiftamtmanden og Deres Højærværdighed med Henviſning til Bestemmelsen i § 26, Stk. 3, i Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922, jfr. § 21, Stk. 2, i kgl. Anordning angaaende Kirkegaarde af 10. December 1927, udbedt Dem Ministeriets Afgørelse med Hensyn til, om der vil kunne meddeles Tilladelse til paa et Gravmonument paa Taarbæk Kirkegaard at anbringe en Kvindefigur, forestillende »Natten« og udarbejdet efter det hermed tilbagefølgende Forslag.

Af det i Sagen oplyste fremgaar, at Taarbæk Sogns Menighedsraad intet har fundet at erindre imod Anbringelsen af den paagældende Figur, men har ønsket Sagen forelagt for Provstiudvalget, hvis tvende valgte Medlemmer har sluttet sig til Menighedsraadets Standpunkt, hvorimod Provsten og den af Provstiudvalget valgte bygningskyndige Mand har ment, at Tilladelse til Anbringelsen bør nægtes.

Endelig har Stiftsovrigheden for sit Vedkommende ganske henstillet, om den paagældende Figur kan anses for egnet til Anbringelse paa et Gravmonument.

Med Henviſning til det saaledes oplyste skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet efter Omstændighederne ikke finder Anledning til at modsætte sig Anbringelsen af den ommeldte Figur, forestillende »Natten«, paa det paagældende Gravsted.

20. April 1936. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Ribe Stift) ang., **hvem det paahviler at bekoste Opførelsen af et Ligkapel paa Sognekirkegaarden, m. m.**

I et med Stiftsovrighedens Skrivelse af 14. Februar 1936 hertil indsendt Andragende har Tinglev Menighedsraad med Henviſning til, at der mellem Tinglev Sogneraad og Menighedsraadet er Enighed om, at der er Trang til et Ligkapel paa Tinglev Kirkegaard, men at der ikke har kunnet opnaas Enighed om, hvorvidt det paahviler Kommunen eller Kirken at afholde Udgifterne ved Kapellets Opførelse, forespurgt, om Sogneraadet ikke i Henhold til Bestemmelsen i Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922 § 27, Stk. 1, er pligtigt at bekoste Opførelsen af det omhandlede Ligkapel.

(Fortsættes i næste Nr.)